

میکاه

این کتاب کمی پیش از سقوط حکومت شمالی اسرائیل در 722 ق. م. نوشته شده است. میکاه، مانند سایر انبیا، در این کتاب بر ضد گناهان اسرائیل سخن می‌گوید، اما در عین حال از آینده‌ای خیر می‌دهد که در آن برکت خدا شامل حال قومش خواهد شد.

گناهایی که خدا را خشمگین می‌ساخت عبارت بود از بت‌پرستی، بهرکشی از فقرا و سرپیچی از دستورات خداوند. میکاه پیشگویی می‌کند که اورشلیم و سامره، پایتخت‌های یهودا و اسرائیل، بدست دشمنان ویران خواهند شد.

در مقابل این تصویر تاریک، میکاه از نقشه‌ی خداوند برای نجات بشر نیز سخن می‌گوید. مسیح موعود خواهد آمد تا نقشه‌ی نجاتی را که خدا طرح کرده، به اجرا درآورد. میکاه تنها نبی‌ای است که محل تولد مسیح را پیشگویی کرده است.

میکاه یادآوری می‌کند که هر چند خداوند گناهان قوم خود را می‌بیند، اما او کسانی را که توبه می‌کنند دوست دارد و آنان را می‌بخشد. میکاه 7: 18 چنین می‌گوید: «خداوند، خدایی مثل تو نیست که گناه را ببخشد. تو گناهان بازماندگان قوم خود را می‌آمیزی و تا ابد خشمگین نمی‌مانی، چون دوست داری رحم کنی.»

1 در دوران سلطنت یوتام و آجاز و حزقیا، پادشاهان یهودا، خداوند این پیام را در باره اورشلیم و سامره، بصورت رؤیا به میکاه مورشتی داد.

7 تمام بت‌هایش خرد خواهند شد و بتکده‌های آراسته آن که از هدایای بت‌پرستان ساخته شده به آتش کشیده خواهند شد.»

مجازات سامره و اورشلیم

2 ای تمام قوم‌ها بشنوید! ای همه ساکنان زمین گوش دهید! خداوند از خانه مقدس خود بصد شما شهادت می‌دهد.

3 اینک خداوند تخت فرمانروایی خود را در آسمان ترک نموده و از فراز کوهها به زمین می‌آید. 4 کوهها در زیر پاهایش مثل موم آب می‌شوند و مانند سیل از بلندیها به دره سرازیر می‌گردند.

5 تمام اینها بسبب گناهان مردم اسرائیل و یهودا اتفاق می‌افتد. بت‌پرستی و ظلم سامره و اورشلیم را که پایتخت‌های اسرائیل و یهودا هستند، پر ساخته است.

6 خداوند می‌فرماید: «شهر سامره را بصورت توده‌ای از خاک درمی‌آورم؛ آن را چنان شیر می‌کنم که بتوان برای کشت انگور از آن استفاده کرد. حصار و قلعه‌های آن را خراب نموده، سنگهایش را به دره می‌ریزم تا بنیادش نمایان شود.

گریه و ماتم

8 من گریه می‌کنم و ماتم می‌گیرم، مثل شغال زوزه می‌کشم و مانند جغد شیون می‌کنم. از غصه و سرافکنگی با پای برهنه و تن عریان راه می‌روم، 9 چون زخم قوم من عمیقتر از آنست که شفا یابد. خداوند نزدیک دروازه‌های اورشلیم آماده ایستاده است تا قوم مرا مجازات کند. 10 این را به شهر جت* نگویند و مگذارید اهالی آجا

* در اصل عبری در آیات 10 الی 15 بازی با کلمات دیده می‌شود، و بین اسم هر شهر و مطلبی که در مورد آن شهر آمده رابطه‌ای وجود دارد: «جت» به معنی «گفتن» است، «بیت عفره» به معنی «خانه خاک»، «شاقیر» به معنی «بیت» یا «صعنان» به معنی «بیرون آمدن»، «بیت ایصل» به معنی «خانه پهلویی»، «ساروت» به معنی «تلخی»، «لاکیش» به معنی «گروه (اسبان)»، «مورشت جت» به معنی «عروس جت»، «اکنیز» به معنی «فریب»، «مریشنه» به معنی «مسلط».

اموالمان را به دیگران داده است.» آنگاه مردم شما را مسخره کرده به شما خواهند خندید.⁵ هنگامی که سرزمین قوم من به آنان بازگردانده شود، شما سهمی از آن نخواهید داشت.»

⁶ ولی آنان می‌گویند: «این چیزها را بر زبان نیاور، در اینمورد صحبت نکن! ما هرگز اینچنین رسوا نخواهیم شد.»

⁷ خداوند می‌فرماید: «ای خاندان یعقوب، آیا فکر می‌کنید صبر من تمام شده است که اینچنین با خشونت با شما صحبت می‌کنم؟ مگر نمی‌دانید که من با کسانی که راست کردار باشند با مهربانی سخن می‌رانم؟⁸ ولی شما بزد من برخاسته‌اید و بر برادرانتان ظلم می‌کنید و پیراهن کسی را که به شما اطمینان دارد می‌ربایید.

⁹ بیوه زنان را از خانه‌هایشان بیرون می‌رانید و فرزندان‌شان را از هرگونه حق خدادادی محروم می‌کنید.¹⁰ لبرخیزید و بروید! اینجا دیگر در امنیت و آسایش نخواهید بود، زیرا باخاطر گناهان شما این مکان محکوم به فنا شده است.

¹¹ «اگر آتم ولگرد و دروغویی بیاید و از لذت شراب و بادوشی برایتان حرف بزند، فوری او را به پیغمبری قبول می‌کنید.»

و عده بازگشت

¹² «ای اسرائیل، زمانی می‌رسد که من بازماندگان قوم تو را مانند گوسفندان به اغل باز می‌گردانم و سرزمین تو، بار دیگر مانند مرتعی مملو از گوسفند، پر از جمعیت خواهد شد.¹³ من راه را برای ایشان باز می‌کنم تا از میان دروازه‌های شهرهایی که در آنها اسیر هستند عبور کرده، به سرزمین خود بازگردند. من که خداوند و پادشاه ایشان هستم ایشان را رهبری خواهم کرد.»

اخطار به رهبران و انبیای اسرائیل

3 ای رهبران بنی‌اسرائیل، گوش کنید! شما کسانی هستید که باید مفهوم عدالت را بدانید،⁴ ولی در عوض از خوبی متفردید و بدی را دوست می‌دارید. شما پوست قوم مرا می‌کنید و گوشتی بر

گریه شما را بشنوند! ای ساکنان بیت‌عفره از شدت درد و شرمندگی در خاک بغلطید!¹¹ مردم شافیر عریان و سرفاکنده به اسارت برده می‌شوند. اهالی صحنان جرأت نمی‌کنند از خانه‌هایشان بیرون بیایند. وقتی صدای ماتم مردم بیت‌ایصل را بشنوید، بدانید که در آنجا پناهگاهی نیست.¹² ساکنان ماروت بی‌جهت در انتظار روزهای بهتری هستند، چون خداوند بزد اورشلیم برخاسته و تلخی و مرارت در انتظار ایشان است.

¹³ ای مردم لاکیش بشتابید! بر سریعترین عرابه‌های خود سوار شده، فرار کنید، چون شما اولین شهر یهودا بودید که گناه بت‌پرستی اسرائیل را دنبال کردید و برای سایر شهرها سرمشق شدید.

¹⁴ ای مردم یهودا، با شهر مورشت جت خداحافظی کنید، زیرا امیدی برای نجات آن نیست. شهر اکذیب پادشاهان اسرائیل را فریفته است.¹⁵ ای مردم مریشه، دشمنانتان بر شما مسلط خواهند شد و بزرگان اسرائیل به غار عدولام پناه خواهند برد.

¹⁶ برای بچه‌های خود گریه کنید، چون آنها را از آغوشتان خواهند ربود و دیگر هرگز آنها را نخواهید دید. از غصه سرهای خود را بتراشید، زیرا فرزندان عزیزتان را به سرزمینهای دور دست به اسارت خواهند برد.

سرنوشت ظالمان

2 وای بر شما که شب، بر بستر خود نقشه‌های شوم می‌کشید و صبح زود بر می‌خیزید تا آنها را عملی سازید. هر کار بدی که از دستتان برآید انجام می‌دهید.³ به زمینها و خانه‌های مردم طمع می‌کنید و آنها را از چنگشان درمی‌آورید. اموال و خانه کسی از دست شما در امان نیست.

⁴ پس خداوند می‌فرماید: «من قصد دارم بر سر شما بلا نازل کنم و شما قادر نخواهید بود از آن فرار کنید. روزگارتان سیاه خواهد شد و دیگر با تکبر راه نخواهید رفت،⁴ بلکه نوحه‌سرایی خواهید کرد و خواهید گفت: «خانه خراب و نابود شدیم. خداوند سرزمین ما را از ما گرفته و ما را آواره نموده و

³خدوند در میان قومها داوری خواهد کرد و به اختلافات بین قدرتهای بزرگ در سرزمینهای دور دست پایان خواهد بخشید. ایشان شمشیرها و نیزه‌های خود را در هم شکسته، از آنها گاوآهن و اره خواهند ساخت. دولت‌ها دیگر بجان هم نخواهند افتاد و خود را برای جنگ آماده نخواهند کرد.⁴ هرکس در خانه خود در صلح و امنیت زندگی خواهد کرد، زیرا چیزی که باعث ترس شود وجود نخواهد داشت. این وعده را خدوند قادر متعال داده است.

قوم‌های جهان خدایان خود را عبادت می‌کنند و از آنها پیروی می‌نمایند، ولی ما تا ابد خدوند، خدای خود را عبادت خواهیم کرد و از او پیروی خواهیم نمود.

بازگشت قوم اسرائیل به وطن

⁶خدوند می‌فرماید: «در آن روز قوم بیمار و لنگ خود را که از سرزمین خود رانده شده و تنبیه گشته‌اند، دوباره در وطن خودشان به قدرت خواهیم رسانید و از آنها قوم نیرومندی بوجود خواهیم آورد، و من تا ابد در اورشلیم بر آنها سلطنت خواهم کرد.⁸ ای اورشلیم، ای برج دیدجانی خدا، قوت و قدرت سلطنت خود را مثل سابق باز خواهی یافت!»

⁹ای اورشلیم چرا فریاد برمی‌آوری؟ چرا مثل زنی که می‌زاید، درد می‌کشی؟ آیا به این علت است که پادشاهی نداری و مشاوران از بین رفته‌اند؟¹⁰ ای مردم اورشلیم از درد بخود بپجید و بنالید، چون باید این شهر را ترک نموده، در صحرا زندگی کنید! شما به سرزمین دور دست بابل تبعید می‌شوید؛ ولی در آنجا من به داد شما می‌رسم و شما را از چنگ دشمن‌رهایی بخشم.

¹¹درست است که قوم‌های زیادی بضد شما برخاسته‌اند و تشنه خون شما هستند و می‌خواهند شما را نابود کنند،¹² ولی آنها از قصد خدوند بی‌اطلاعت و نمی‌دانند که روزی فرا می‌رسد که خدوند آنها را مثل باقه‌ها در خرمنگاه جمع می‌کند.

¹³خدوند می‌فرماید: «ای مردم اورشلیم به پا خیزید و این خرمن را بکوبید. من به شما شاخهای آهنین و سهمای برنجین خواهم داد تا قومهای بسیاری را

بدنشان باقی نمی‌گذارید.³ آنها را می‌بلعید، پوست از تشنهان جدا می‌کنید و استخوانهایشان را مانند گوشتی که نکتکه کرده در دیگ می‌ریزند، خرد می‌کنید،⁴ پس زمانی که از خدوند کمک بطلبید او به دعای شما گوش نخواهد داد. او روی خود را از شما برخواهد گرداند، زیرا مرتکب کارهای زشت شده‌اید.

⁵خدوند می‌فرماید: «ای انبیای دروغگو که قوم مرا گمراه کرده، برای کسی که به شما مزد می‌دهد با صدای بلند سلامتی می‌طلبید و کسی را که مزد نمی‌دهد تهدید می‌نمایید؛⁶ تاریکی شب شما را فرو خواهد گرفت تا دیگر رویا نبینید و پیشگویی نکنید. آفتاب بر شما غروب خواهد کرد و روزتان تاریک خواهد شد.⁷ صورت‌های خود را از خجالت خواهید پوشاند، زیرا دیگر از جانب خدا جوابی برای شما نخواهد آمد.»

⁸ و اما من از قدرت روح خدوند پر شده‌ام تا بدون ترس، گناهان قوم اسرائیل را به آنها اعلام کنم.⁹ پس ای رهبران اسرائیل که از عدالت نفرت دارید و بی‌انصافی می‌کنید، به من گوش دهید!¹⁰ ای کسانی که اورشلیم را از خون و ظلم پر ساخته‌اید،¹¹ ای رهبران رشومخوار، ای کاهنان و انبیایی که تا به شما مزد ندهند موعظه نمی‌کنید و نبوت نمی‌نمایید، ولی در عین حال وانمود می‌کنید که به خدا توکل دارید و می‌گویید: «خدوند در میان ماست، پس هیچگونه آسیبی به ما نخواهد رسید.»¹² بخاطر شما اورشلیم با خاک یکسان شده، بصورت توده‌ای سنگ درخواهد آمد و کوهی که خانه خدوند بر آن قرار دارد به جنگل تبدیل خواهد شد.

صلح جهانی

و اما در روزهای آخر، کوه خانه خدوند مشهورترین کوه جهان خواهد شد و مردم از سراسر دنیا به آنجا آمده،² خواهند گفت: «بیا بید به دیدن کوه خدوند برویم و خانه خدای اسرائیل را زیارت کنیم. او راه‌های خود را به ما خواهد آموخت و ما مطابق آن عمل خواهیم کرد؛ چون شریعت و کلام خدوند از اورشلیم صادر می‌شود.»

مجازات قوم اسرائیل

¹⁰ خداوند به قوم اسرائیل می‌فرماید: «در آن زمان تمام اسبها و عرابه‌های شما را از بین خواهم برد،¹¹ شهرهای شما را خراب نموده، همه قلعه‌هایتان را ویران خواهم کرد.¹² به جادوگری شما پایان خواهم داد و دیگر فالگیری نخواهند بود تا با آنها مشورت کنید.¹³ تمام بت‌های شما را سرنگون خواهم ساخت. دیگر هرگز آنچه را که با دست خود ساخته‌اید عبادت نخواهید کرد.¹⁴ بت‌هایی را که در سرزمین شماست منهدم خواهم کرد و شهرهایتان را با خاک یکسان خواهم نمود.¹⁵ «من با خشم و غضب از اقوامی که مرا اطاعت نمی‌کنند انتقام خواهم گرفت.»

دعوی خداوند علیه اسرائیل

6 به دعوی خداوند علیه اسرائیل گوش فراد دهید! ای خداوند، برخیز و دعوی خود را ارائه ده و بگذار کوهها و تپه‌ها آنچه را که می‌گویی بشنوند.² ای کوهها، ای اساسهای جاودانی زمین، به دعوی خداوند گوش فراد دهید! خداوند علیه قوم خود شکایت دارد و او اسرائیل را متهم می‌سازد.³ خداوند می‌فرماید: «ای قوم من، چه کرده‌ام که از من خسته و روگردان شده‌اید؟ جواب دهید! ⁴ من شما را از مصر بیرون آوردم، از بندگی نجاتتان دادم و موسی، هارون و مریم را فرستادم تا شما را هدایت کنند.⁵ ای قوم، من به یاد آورید چگونه بالاق، پادشاه موآب سعی کرد بوسیلهٔ نفرین بلعام پسر بعور، شما را نابود کند، اما من او را وادار کردم بجای لعنت، برای شما دعای خیر کند. آنچه را که از شیطانی تا جلجال اتفاق افتاد به خاطر آورید و بدانید که این همه را برای خیر و خوبی شما کرده‌ام.»

خواست خداوند

⁶ وقتی برای عبادت خداوند، خدای قادر مطلق می‌آییم، چه چیز بحضور او بیآوریم؟ آیا اگر بهترین گوساله‌ها را برای او قربانی کنیم او از ما راضی خواهد شد؟⁷ اگر هزاران گوسفند و ده‌ها هزار نهر پر از روغن

پایمال نمایید و اموالشان را که به زور به چنگ آورده‌اند، به خداوند که مالک تمامی زمین است تقدیم کنید.»

5 ای لشکر اورشلیم آماده شوید، زیرا شهر محاصره شده است! دشمن به رهبر اسرائیل ضربه خواهد زد.

وعدۀ ظهور رهبری از بیت‌لحم

² خداوند می‌فرماید: «ای بیت‌لحم افراطه، هر چند که در یهودا روستای کوچکی بیش نیستی با وجود این از تو کسی برای من ظهور خواهد کرد که از ازل بوده است و او قوم من اسرائیل را رهبری خواهد نمود.»³ خدا قوم خود را به دست دشمن تسلیم خواهد کرد تا زمانی که زن حامله فرزند خود را به دنیا آورد.*⁴ نگاه بقیهٔ قوم اسرائیل که در اسارت هستند باز خواهند گشت و به برادران خود ملحق خواهند شد.⁴ وقتی او بیاید با قوت و جلال خداوند، خدای خود گلهٔ خود را خواهد چرانید. قوم او در امنیت زندگی خواهند کرد، زیرا تمام مردم جهان به عظمت او پی خواهند برد،⁵ و او صلح و سلامتی به ارمغان خواهد آورد. هنگامی که آشوری‌ها به سرزمین ما هجوم آورده، وارد قلعه‌هایمان شوند، رهبران نیرومند خود را به مقابلهٔ آنها خواهیم فرستاد؛⁶ ایشان با شمشیرهای از غلاف کشیده، آشور، سرزمین «نمرود» را فتح خواهند کرد. زمانی که آشوری‌ها به سرزمین ما حمله‌ور شوند، او ما را از دست ایشان خواهد رهانید.

⁷ نگاه بازماندگان قوم اسرائیل برای قوم‌های بسیار، شبنم و بارانی از جانب خداوند خواهند بود. آنها به خدا اعتماد خواهند داشت نه به انسان.⁸ ایشان در میان قوم‌ها مانند شیر درنده در میان گله‌های گوسفند خواهند بود، که هنگام عبور پایمال می‌کند و می‌درد و کسی نمی‌تواند مانع او شود.⁹ قوم اسرائیل در برابر دشمنانش خواهد ایستاد و آنها را نابود خواهد کرد.

* اشاره‌ای است به تولد مسیح از مریم بکره‌کنید به اشعیا 7: 14.

تاکها انگوری پیدا نمی‌کند. هیچ انگور و انجیری بر درختها باقی نمانده است.² هیچ آدم خوب و پرهیزکاری روی زمین یافت نمی‌شود. همه قاتلند و برای برادران خود نقشه قتل می‌کشند.³ دستپايشان برای ارتکاب گناه مهارت دارند. حاکم و قاضی هر دو رشوه می‌خواهند. آدمهای پولدار به آنها رشوه می‌دهند و می‌گویند چه می‌خواهند و آنها نیز برای انجام خواسته‌های ایشان نقشه می‌کشند.⁴ حتی بهترین ایشان مثل خار می‌باشند؛ ولی روز مجازات آنها فرا رسیده است و همه آشفته خواهند شد.

کُبه هیچکس اعتماد نکن، نه به بهترین دوست و نه حتی به همسر! ⁵زیرا در این روزگار پسر به پدر اهانت می‌کند، دختر با مادرش مخالفت می‌ورزد و عروس با مادر شوهرش دشمنی می‌کند. آری، اهل خانه شخص، دشمنان او می‌باشند.

⁷ و اما من منتظر یاری خداوند هستم. صبر می‌کنم تا خدا مرا نجات دهد. او دعای مرا مستجاب خواهد فرمود.

نجات قوم اسرائیل

⁸ ای دشمنان به ما نخندید، زیرا اگر چه به زمین بیفتم، باز بر خواهیم خاست! اگر چه در تاریکی باشیم، خود خداوند روشنایی ما خواهد بود! ⁹ وقتی خداوند ما را تنبیه کند، تحمل خواهیم کرد، زیرا نسبت به او گناه کرده‌ایم. سرانجام او در برابر دشمنانمان از ما حمایت کرده، ایشان را بسبب تمام بدیهایی که به ما روا داشته‌اند، مجازات خواهد کرد. خداوند ما را از تاریکی بیرون آورده، در روشنایی قرار خواهد داد و ما شاهد عمل نجاتبخش او خواهیم بود. ¹⁰ آنگاه دشمنانمان خواهند دید که خداوند پشتیبان ماست و از این که به ما طعنه زده می‌گفتند: «خداى شما کجاست؟» شرمزده خواهند شد. آنگاه با چشمان خود خواهیم دید که ایشان مثل گل کوچه‌ها پایمال می‌شوند.

¹¹ ای اسرائیل، شهرهای بزرگتر و بهتر از قبل بازسازی خواهند شد، ¹² و قوم تو از آشور و مصر، از ناحیه رود فرات، و از دریاها و کوهستانهای

زیئون به او تقسیم کنیم او از ما خشنود خواهد گردید؟ آیا اگر فرزند ارشد خود را برای گناه خود قربانی کنیم او گناه ما را خواهد بخشید؟ ⁸ خداوند به ما فرموده است که از ما چه می‌خواهد. آنچه او از ما می‌خواهد این است که رحم و انصاف داشته باشیم و با کمال فروتنی احکامش را بجا آوریم.

گناه و مجازات اسرائیل

⁹ خداوند به تمام مردم اورشلیم ندا می‌دهد! هر که فهم دارد به صدای خداوند گوش دهد! خداوند می‌فرماید: «ای مردم به من گوش دهید! ¹⁰ ای گناهکاران، در خانه‌های خود گنجهایی اندوخته‌اید که از اموال دزدی و با استفاده از ترازوهای تقلبی بدست آورده‌اید. ¹¹ آیا این انصاف است که من کسانی را که از ترازوها و سنگهای تقلبی استفاده می‌کنند ببخشم؟ ¹² ثروتمندان شما مال و ثروت خود را از راه ظلم و زور بدست آورده‌اند. هموطنان شما به دروغگویی عادت کرده‌اند و حرف راست از دهانشان بیرون نمی‌آید!

¹³ «بنابراین، بسبب تمام گناهانتان شما را به نابودی خوام کشید. ¹⁴ خوراک خواهید خورد، ولی هرگز سیر نخواهید شد و همیشه از گرسنگی رنج خواهید برد. مال و منال ذخیره خواهید کرد، اما چیزی برای شما باقی نخواهد ماند. آنچه را نیز باقی بماند به دشمنانتان خوام داد. ¹⁵ خواهید کاشت، ولی درو نخواهید کرد. از زیئون، روغن خواهید گرفت، ولی خودتان از آن بی‌بهره خواهید ماند. انگور را زیر پا له خواهید کرد، ولی شراب آن را نخواهید نوشید، ¹⁶ زیرا از کارهای پلید «عمری» پادشاه و پسرش «اخاب» سرمشق می‌گیرید. شما از راه و رسم آنها پیروی می‌کنید، بنابراین شما را به نابودی خوام کشید. مردم جهان شما را تحقیر خواهند کرد و قوم‌ها از شما عار خواهند داشت.»

فساد اخلاقی اسرائیل

7 چه مصیبتی! من مانند شخص گرسنه‌ای هستم که روی درختها میوه‌ای نمی‌یابد و بر

¹⁶مردم جهان کارهای او را خواهند دید و از قدرت ناچیزشان شرمنده خواهند شد. از ترس دست بر دهان خواهند گذاشت و گوشه‌پیشان کر خواهد شد. ¹⁷مثل مار از سوراخهای خود بیرون خزیده، با ترس و لرز در حضور خداوند، خدای ما خواهند ایستاد.

¹⁸خداوند، خدایی مثل تو نیست که گناه را ببخشد. تو گناهان بازماندگان قوم خود را می‌آموزی و تا ابد خشمگین نمی‌مائی، چون دوست داری رحم کنی. ¹⁹بلی، بار دیگر بر ما ترحم خواهی فرمود. گناهان ما را زیر پاهای خود لگندمال خواهی کرد و آنها را به اعماق دریا خواهی افکند! ²⁰چنانکه قرن‌ها پیش به یعقوب وعده فرمودی ما را برکت خواهی داد و همانطور که با پدر ما ابراهیم عهد بستی، بر ما رحم خواهی فرمود.

دور دست نزد تو باز خواهند گشت. ¹³اما سرزمینهای دیگر بسبب گناهان مردمشان ویران خواهند گردید.

رحمت خداوند بر اسرائیل

¹⁴ای خداوند، بیا و بر قوم خود شبانی کن؛ گلهٔ خود را رهبری فرما و گوسفندان را که در جنگل تنها مانده‌اند، مانند گذشته به چراگاههای سرسبز و حاصلخیز باشان و جلعاد هدایت کن.

¹⁵خداوند در پاسخ می‌فرماید: «بلی، مثل زمانی که شما را از اسارت مصر بیرون آوردم، معجزه‌های بزرگی برای شما خواهم کرد.»